

**BASINDAKİ BİLGİLER IŞIĞINDA SEYHAN MİLLETVEKİLİ
ESMA NAYMAN VE MECLİSTEKİ FAALİYETLERİ****Doç. Dr. Selman YAŞAR***

Başvuru:02.10.2018

Kabul: 05.01.2019

Öz

Türk Milletinin çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkması için birçok yenilik gerçekleştiren Atatürk, Türk kadınının Cumhuriyet idaresinde hak ettiği yeri elde etmesi için çalışmıştır. 1926 yılında Medeni Kanun'la yeni haklar edinen, 1930'da Belediye seçimlerine katılma, 1933'te Muhtar seçilme hakkını alan Türk kadını, Atatürk'ün önderliğinde, 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen kanunla milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmıştır. 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan V. Dönem seçimlerinde 18 kadın milletvekili seçilerek TBMM'ne katılmıştır. Dönemin gazeteleri yaptıkları haberlerle ilk kadın milletvekilleri ve TBMM'ndeki çalışmalarıyla ilgili olarak halkı aydınlatmışlardır. Bu milletvekilllerinden biri de Esmâ Nayman'dır. Esmâ Nayman, V. Dönem (1935-1939) Seyhan milletvekilliği yapmıştır. Milletvekilliği döneminde, İktisat Encümen'i'nde görev yapan Nayman, yaptığı çalışmalarıyla TBMM'ne giren diğer 17 kadın milletvekili gibi Atatürk'ün Türk kadınına olan güvenini boşa çıkarmamıştır.

Anahtar kelimeler: Atatürk, Kadın, Milletvekili, Esmâ Nayman, Seyhan.

In the Light of the Press Information Seyhan Deputies Esmâ Nayman and Her Parliamentary Work**Abstract**

Atatürk, who made many innovations for the Turkish people to rise above the level of contemporary civilization, has worked for the Turkish woman to achieve her rightful place in the Republican administration. The Turkish woman, who acquired new rights with the Civil Code in 1926, participated in the municipal elections in 1930, and was elected as a Mukhtar in 1933, won the right to be elected and elected by law under the leadership of Atatürk on 5 December 1934. During the V.Period elections held on February 8, 1935, 18 women MPs were elected and participated to the TBMM. The news media reported on the first women's parliamentarians and their work in the Turkish Grand National Assembly. One of these MPs is Esmâ Nayman. Esmâ Nayman, V. Period (1935-1939) was a member of the Parliament of Seyhan. Nayman, who worked in the Economy Committee during her parliamentary period, did not dismiss Atatürk's confidence in the Turkish woman, as did the other 17 female parliamentarians who entered the Turkish Grand National Assembly with their work.

Keywords: Atatürk, Women, Deputy, Esmâ Nayman, Seyhan.

* Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, selman.yasar@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1396-295X

1. Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Meşrutiyet döneminde başlayan kadının temsili sorunu Türkiye Cumhuriyeti'ne de taşınmış önemli bir sorundu. Cumhuriyet döneminde kadınlar partileşerek meclis çatısı altında veya meclisin dışında siyasette söz sahibi olmak istemişlerdir. 15 Haziran 1923'te "Kadınlar Halk Fırkası" adıyla bir parti kurmuşlardır. Bu sırada henüz ilk siyasi oluşum olan Cumhuriyet Halk Fırkası ortaya çıkmamıştı. Bu nedenle kadınlar, Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan daha iki ay önce kendi partilerini kurmuşlardı. Kadınları sosyal ve siyasal haklara sahip bir konuma getirmek amacıyla 1924 yılında "Türk Kadınlar Birliği" adı altında bir dernek kurulmuştur. Türk Kadınlar Birliği daha sonra 1935 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ile derneğin amacına ulaştığını söyleyip kendi kendini feshetmiştir.

Kadınlar sırasıyla 1930 yılında belediye seçimlerine, 1933'te Muhtarlık seçimlerine ve 1934'te de milletvekili seçimlerine katılma hakkı elde etmişlerdir.¹

1934 yılından önce yürürlükte bulunan anayasalarda ve seçim kanunlarında kadınlara yer verilmemekte, tüm düzenlemeler erkek nüfusuna göre yapılmaktaydı. 1924 Anayasası'nın ilk halinde "on sekiz yaşını ikmal eden her erkek Türk, mebusan intihabına iştirak etmek hakkını haizdir" hükmü yer alıyordu. Türk demokrasisinin en büyük eksiklerinden olan kadınların siyasal hakları 1930 yılından itibaren tanınmaya başlamıştır. Bu kapsamda 3 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanununun 20. maddesi ile kadınlara belediye seçimlerinde, belediye meclisine üye seçme ve seçilme hakkı 26 Ekim 1933 tarihinde, 442 sayılı Köy Kanununda yapılan değişikliklerle de muhtarlık seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. 1934 yılında 1924 Anayasası'nın 10 ve 11. maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Anayasası'nın 10. maddesinde yapılan değişiklikle "Yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkını haizdir" ve Anayasasının 11. maddesinde yapılan değişiklikle de "Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir" ifadeleri yer almıştır. Ayrıca İntihab-ı Mebusan Kanunu'nda geçen "zükur(erkek)" ibareleri kaldırılarak yerine "kadın-erkek" ifadeleri konulmuştur. Böylece yapılan anayasa ve seçim kanunu değişiklikleriyle çoğulculuğun olmazsa olmazı olan siyasi haklarda kadın-erkek eşitliği sağlanmıştır.²

Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda değişiklik öngören teklif, Malatya milletvekili İsmet İnönü ve 191 milletvekilinin teklifi ile 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilmiştir. 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde TBMM'ne girmeye hak kazanan 17 kadın milletvekili, 1 Mart 1935'te Parlamento'nun ilk toplantısında yerlerini

¹ Nevzat Erdoğan, "Muş'un İlk Kadın Milletvekili, Nermin Neftçi (1924-2003)", Anemon, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, Haziran 2015, s.11.

² Sibel Küçükkuşlahlı, Fatih Özçelik, "VI. Dönem TBMM'nin Toplanması ve Genel Yapısının Analizi", History Studies, Volume:6, Issue:6, Aralık 2014, s.167

almışlardır.³ 1936'da boşalan milletvekillikleri için yapılan ara seçimde Hatice Özgener Çankırı'dan milletvekili seçilmiş, böylece Meclis'teki kadın milletvekili sayısı 18 olmuştur.⁴

2. İlk Kadın Milletvekilleri

1924 Anayasasına göre sadece erkekler seçme ve seçilebilme hakkına sahip olduğundan, 1923, 1927 ve 1931 seçimlerine sadece erkekler katılmışlardır. Ancak, 5 Aralık 1934'te kabul edilen bir yasa ile kadınlara seçme ve seçilebilme hakkı verilmiştir. Aynı yasa ile seçmen yaşı 18'den 22'ye çıkarılmış, 40.000 kişiye bir mebus seçilebilmesi esası da getirilmiştir.

Ülkemizde ilk kez Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1930 yılında kadınların belediye seçimlerine katılımları sağlanmıştır. Ancak gerçek anlamda, Anayasa'da yapılan düzenleme ile birlikte, 1934 yılında seçme ve seçilebilme hakkına sahip olan kadınlar, ilk kez 1935 seçimlerine katılmışlar ve TBMM'nin 5. döneminde 18 kadın parlamenter ile Meclis'te temsil edilmişlerdir. 1935 yılı seçim sonuçlarına göre, Meclis'e 17 kadın milletvekili girmiştir.⁵

Atatürk'ün, Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınması üzerine bir notunda şunları yazmıştır:

*"... Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasî hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lâzım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salâhiyetle almış, iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasî hayatta Belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu salâhiyet ve liyakatle kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılâplardan birini anmış oluyoruz."*⁶

8 Şubat 1935 tarihinde yapılan seçim ve 1936 yılındaki ara seçimle seçilen bu milletvekilleri ve seçildikleri yerler Tablo 1 de görülmektedir.⁷

1935 yılında yapılmış olan milletvekili seçimlerinde 382 erkeğin yanında 18 kadın milletvekili TBMM'ne seçilmiştir. Böylece TBMM'ndeki milletvekillerinin %4,6'sı kadın idi. Türkiye'de 1935-1991 arasında TBMM'ne 125 kadın girebilmiştir.

Yerel seçimlerde ilk defa olarak 1950 yılında Mersin'de aday olan Müfide İlhan, 26 erkek ve 2 kadın üye arasından ilk defa olarak belediye başkanı seçilmiştir.⁸

³ Erdoğan, a.g.m., s.11.

⁴ Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2012, s.X.

⁵ Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2012, s.X.

⁶⁶ "Türkiye'de Kadına Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması", Mimoza, Aralık 2016, Sayı:5, s.18.

⁷ Mehtap Yeşilorman, "A Study On Women In Turkish Political Life And The Turkish Women Parliaments", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:20, Sayı:2, Elazığ, 2010, s.292.

Tablo 1. 1935 - 1936 seçimlerindeki kadın milletvekilleri.	
İLİ	ADI SOYADI
Afyonkarahisar	Mebrure Gönenc
Ankara	(Hatı) Satı Çırpanoğlu
Antalya	Türkan Baştuğ (Örs)
Balıkesir	(Ayşe)Sabiha Gökçül(Erbay)
Bursa	(Ayşe) Şekibe İnsel
Çankırı	Hatice Özgener(1936 ara seçimi)
Diyarbakır	(Hafize) Huriye Baha Öñiz
Edirne	Fatma (Şakir) Memik
Erzurum	Nakiye Elgün
İstanbul	Fakihe Öymen
İzmir	Benal Nevzat (İştar) Arıman
Kayseri	Ferruh (Ferruha) Güpgüp
Konya	Bahire Bediz Morova (Aydilek)
Malatya	Mihri (İffet) Pektaş
Samsun	(Ayşe) Meliha Ulaş (Ekeman)
Seyhan ⁹	Esmâ Nayman
Sivas	(Hatice) Sabiha Görkey
Trabzon	Ayşe Seniha Hızal

Ancak, kadınların seçme ve seçilme hakkını elde etmesi, onların rahatça siyasete katılmalarını sağlamamıştır. Bu nedenle, kadın milletvekillerinin sayısı kadın nüfusa oranla çok artmamıştır. İlk üç dönemin özelliği, henüz Türkiye'nin tek partili bir rejimle yönetilmesi ve milletvekili seçimlerinin iki dereceli olarak yapılmasıdır. Son iki dönemde ise kadın adaylar lehine başta kadın dernekleri olmak üzere, kamuoyunun baskısı büyük olmuştur. Böylece, 1935'te yüzde 4.5 olan kadın temsili 2007'de yüzde 9 ve 2011'de yüzde 14'e yükselmiştir.¹⁰

İlk kadın milletvekilleri özellikle seçilmiş, vasıfları yüksek kişilerdi. Modernleşen Türkiye'nin bir parçası olan bu kadın milletvekilleri bizzat Atatürk tarafından aday gösterilmişlerdi. Kadın milletvekillerinin genel özellikleri değerlendirildiğinde genel itibarıyla eğitim seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Çoğunluğu meslek olarak öğretmen olan kadın milletvekillerinin çoğu yabancı dil bilmekteydi.¹¹

⁸ Oktay Çanaklı, "Atatürk ve Kadın Hakları", Kalem, Sayı:161, Kasım 2013, s.5.

⁹ Seyhan ilinin adı, 25.01.1956 tarihli ve 6644 sayılı Kanun ile Adana olmuştur.

¹⁰ Ömer Faruk Gençkaya, "Kadın Milletvekillerinin Yasama ve Denetim Faaliyetleri ve Rollerini (1935-2007)", Yasama, Sayı:18, s.10.

¹¹ Nasrullah Uzman, "Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Kadın Milletvekilleri: Biografileri, Genel Özellikleri ve TBMM'ndeki Faaliyetleri", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü II.Genç Bilim Adamları Sempozyumu Bildiriler 17-18-20 Mayıs 2010, s.66-69.

Milletvekili seçilen kadınların bazıları, kendi iradelerinden ziyade Atatürk'ün isteği ile seçilmişlerdir ve yine O'nun tercihi üzerine Meclis'e girmişler, bazıları ise seçilmelerini sürpriz olarak karşılamışlardır. Ayrıca kadınların çoğunluğunun kendilerini milletin temsilcileri olarak görürken, çok azı ise, kadınların temsilcileri olduklarını ifade etmişlerdir.¹²

3. Basında İlk Kadın Milletvekilleri ve Esmâ Nayman

5 Aralık 1934 tarihinde kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmesi sonrasında yurttta toplantılar yapılmıştır. Bu konuyla ilgili haberler dönemin gazetelerinde birinci haber olarak yer almıştır.

8 Aralık 1934 tarihinde Akşam gazetesi "*Kadınlarımızın Toplantıları*" başlıklı bir haberi ilk sayfadan halka duyurmuştu. Haberin devamında,

"*Her Taraftan Büyüklerimize Meclise telgraflar çekiliyor*" dendiikten sonra Adana'daki toplantıdan şöyle bahsediliyordu:

"*Adana - Bugün öğleden sonra saat 14 de sayıları binleri geçen kadınlarımız Halkevinde toplandı. Halkevi Başkanı Kemal, bu toplantının maksadını anlattıktan sonra Güzin Evren, Esmâ Nayman, Şemsa İscen Türk kadınına da erkekler gibi sayılabilmek ve seçilmek hakkını veren yeni yasanın büyük değerini ve manasını anlattılar ve yeni hakla Türk kadınının yeryüzü kadınlığına güzel bir örnek olacağını söylediler. Sözler uzun ve sürekli alkışlarla karşılandı. Toplantının sonunda Atatürk'e, kurultay başkanı General İsmet İnönü'ye C.H.Fırkası Genel Yazmanı Recep'e saygı ve teşekkür telyazıları gönderilmiştir.*"¹³

Milletvekili seçimlerinde aday olanların listeleri 4 Şubat 1935 tarihinde ilan edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin 5 Şubat tarihli sayısında "*Fırka Sayılab Nämzedleri Listesi Dün Neşredildi*" başlıklı haberde adaylardan 17 tanesinin kadın olduğu bildirilmiştir. Haberde, milletvekili adaylarından bazılarının resmi de yayınlanmış ve bu resimde kadın adaylardan Antalya adayı Türkan Baştuğ, Malatya adayı Mihri Pektaş, Trabzon adayı Seniha Hızal, İzmir adayı Benal Nevzat ve Erzurum milletvekili adayı Nakiye Elgün yer almıştır.

Esmâ Nayman, Türkiye'nin ilk kadın Milletvekilleri milletvekili aday listesinde şu şekilde yer almıştır:

"Seyhan sayılab adedi:8

¹² Ayten Sezer, "Türkiye'deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Çalışmaları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75.Yılı Özel Sayısı, Cilt: XIV, Sayı:42, AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Kasım 1998, s.901,902.

¹³ Zübeyde Terzioğlu, Basına Göre Türk Kadınının Siyasi Hakları (1930-1935), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.141; Ayrıca bkz., Selman Yaşar, "Basındaki Bilgiler Işığında İlk Kadın Milletvekilleri", Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl:8, Sayı:15, Şubat 2013, s.185-214.

7-Esma Nayman-kadın-Adana Belediye üyesi"¹⁴

4 Şubat 1935 tarihli Kurun gazetesinde de "Saylav Namzedleri Tesbit Edildi" başlığıyla verilen haberde milletvekili olması tahmin edilen kadın adaylar yayınlanmıştır. Bu adaylar arasında İstanbul Şehir Meclisi'nden Nakiye Elgün, Feyziati Lisesi İkinci Müdürü Türkan Baştuğ, Adana Şehir Meclisi'nden Esma Nayman, Fatma Şakir, Ankara köy muhtarlarından Satı Çırpanoğlu, Robert Kolej Türkçe kısmı şefi Hüseyin Pektaş'ın eşi Mihri Pektaş yer almıştır.¹⁵

Seçimlerde, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın aday gösterdiği kadınların yanı sıra bağımsız olarak adaylıklarını koyan kadınlar da bulunmaktaydı. Cumhuriyet gazetesinin 6 Şubat 1935 tarihli sayısında "Müstakil ve Kadın Namzedler" başlığıyla verdiği haberde Nezihe Muhittin adlı bir bayanın da adaylığını koyduğu belirtilerek "ilk defa saylav olacak kadınlarımız kimlerdir?" sorusunu sormuştur. Kadın adaylardan doktor Fatma Şakir ile Nezihe Muhittin'in de resimlerinin yer aldığı haberde yeni milletvekili adaylarının belirlenmesinden sonra halkın büyük bir heyecanla Cuma günü yapılacak seçimi beklediği bildirilmiş ve 16 tane bağımsız aday seçilmesinin de bu ilgiyi daha da arttırdığı belirtilmiştir. Bu bağımsız adaylıklar için başvurular arasında eski Kadın Birliği Başkanı, gazeteci ve öğretmen Nezihe Muhittin'in de adaylığını koyduğu belirtilen yazıda Nezihe Hanım'ın adaylığıyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.¹⁶

Haberin devamında ilk kadın milletvekillerinin özgeçmişleri verilmiştir. Esma Nayman'ın özgeçmişi de şu şekilde yer almıştır:

"ESMA ZİHNİ NAYMAN: 1900'de doğmuştur. Bezmiâlem Kız Lisesi'nin son sınıflarında yedi sene Fransızca muallimliği etmiştir. Fransızca ve İngilizceyi söyler, yazar, okur. 8 yıldır Adana'dadır ve geçen devreden beri Adana'da Belediye azasıdır."¹⁷

9 Şubat tarihli gazetelerde milletvekili seçimlerinin tamamlanması ve sonuçlarıyla ilgili haberler yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinin 9 Şubat tarihli sayısında "Saylav Seçimi Dün Bitti" başlığıyla verdiği haberde seçimlerin sonuçlarıyla ilgili bilgiler vermiştir. Seçimlerde özellikle Türk kadının ilk kez seçimlere katılmasının önemiyle ilgili yazılar yer almıştır. Seçim sonuçları da gazetede verilmiştir. Esma Nayman'a ait seçim sonucu da şu şekilde yer almıştır:

"Seyhan'dan:

Esma Nayman-kadın-Adana Belediye üyesi"¹⁸

¹⁴ Cumhuriyet, 5 Şubat 1935:1,7.

¹⁵ Kurun, 4 Şubat 1935:1.

¹⁶ Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:1.

¹⁷ Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:5.

¹⁸ Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:1,5.

İlk kez kadınların da katıldığı Meclis, çalışmalarına 1 Mart 1935'te başlamıştır. Bu dönem seçilen ilk kadın Milletvekillerinin çoğu Milli Eğitim ordusuna mensuptu. Milletvekili seçilen kadınlardan ikisi daha önce Belediye azalığına da seçilmişti. Bunlardan biri İstanbul Genel Meclis Üyesi olan Nakiye Elgün, diğeri ise Adana Meclis Üyesi olan Esmâ Nayman idi.¹⁹

5. dönem kadın milletvekillerimizin bazıları da yerel yönetimlere seçilmişler ve birçok sivil toplum örgütünde çalışmışlardır.

1930 yılında yerel yönetimlere katılma hakkını alan kadınlardan bazıları 5. Dönem milletvekili olarak Meclis'te de görev almıştır. 18 kadın milletvekilinden 4'ünün yerel yönetimlere seçildikleri görülmektedir. Hatı Çırpan milletvekili seçilmeden önce, Kazan Köyü muhtarı olmuştur. Mevrure Gönenç Adana ve Mersin Belediye Meclis üyelikleri, Nakiye Elgün İstanbul Meclisi Umumi Üyeliği ve Encümen Üyeliği, Ferruh Güpgüp Kayseri Belediye Meclisi üyeliği yapmıştır. Encümen Üyeliğine seçilen tek isim, Nakiye Elgün'dür.

İlk dönem kadın parlamenterlerinden Mevrure Gönenç Belediye Meclis üyeliklerinin yanı sıra Körler Okulu ve Körler Derneği Başkanlığı yapmıştır. Kendisinin de görme sorunu olduğu için ülkemize körler alfabesinin getirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Mihri İffet Pektaş Kadıköy Fıkaraperver Cemiyeti, Hilâli Ahmer ve Himayeyi Eftâl gibi yardım kuruluşlarında görev almıştır. Esmâ Nayman Milletlerarası Kadınlar Konseyi üyeliği ve Türkiye Kadınlar Konseyi Genel Sekreterliği yapmıştır. Nakiye Elgün, İstanbul Vilayeti Umumi Meclis üyeliği, Türkocağı, Halkevi, Kızılay ve Türk Hava Kurumu Yönetim Kurulu üyelikleri ve başkanlıkları, Çocuk Esirgeme Kurumu Merkez Yönetim Kurulu üyeliği ve Topkapı Fakirlere Yardım Kurumu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Benal Nevzat (İştar) Arıman ise Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlarda görev almıştır.²⁰

8 Mart 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinde "Dünkü Meclis İçtimai" başlığıyla verilen haberde Erzurum milletvekili Nakiye Elgün'ün ilk kadın milletvekili olarak kürsüye çıkarak Başbakan İsmet İnönü'ye güvenoyu veren kadınlar arasında kadınların da bulunduğunu beyan eden bir konuşma yaptığı bildirilmiştir.²¹ Haber, 8 Mart tarihli Ulus gazetesinde "Kamutay, Dünkü Toplantısında Kabineye Güvenini Bildirdi" başlığıyla yer almıştır. Meclis'te ilk konuşma yapan Nakiye Elgün'ün konuşması şu şekilde verilmiştir:

"Arkadaşlar, Başbakanımız General İsmet İnönü'ye beyanı itimad eden arkadaşlar arasında bizim de bulunmamız ve bu bulunma fırsatını bize vermiş olmanız itibarıyla duyduğumuz heyecanı ifade için buraya gelmiş bulunuyorum.

¹⁹ Terzioğlu, a.g.t., s.176.

²⁰ Semra, Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", Yasama Dergisi, Sayı:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008, s.27,28..

²¹ Cumhuriyet, 8 Mart 1935:1,8.

Bugüne kadar Türk, bütün olarak her sahada yan yana, elele çalışmıştı. Fakat bugüne kadar Türk Milletinin en yüksek, en onurlu bir mevki olan burada ilk defa yer almış olmak itibarıyla bunu verenlere karşı duyduğumuz hazzı ifade ederken gene bu büyük onurun içinde Türk hükümetine itimad beyan eden arkadaşlar arasında bulunmak şerefının bize verilmiş olmasından dolayı duyduğumuz sevinci ifade etmeye çalışırken belki söz bulamıyorum. Fakat bütün dünya bilsin ki Türk Milleti dün olduğu gibi bugün de, bugünden sonra da hiç eksiksiz bir bütün olarak çalışacaktır.

Ve bütün dünyaya bu suretle muvaffakiyetini, eserini, hüsnü niyetini göstermiş olacaktır.

Bu ulu güne erişmiş olmamızdan dolayı asil Türk Milletine muvaffakiyetler, en büyük, en güzel günler, en saadetli anlar temenni ederek huzurunuzdan çekiliyorum."

Konuşmaların ardından encümen seçimleri yapılmıştır. Yapılan seçimler sonucunda Esmâ Nayman: İktisat Encümeni'nde görev almıştır.²²

3.1. Esmâ Nayman'ın hayatı

Atatürk'ün Türk kadınına verdiği milletvekili seçme ve seçilme hakkından sonra yapılan 1935 seçimlerinde seçilen Türkiye'nin ilk kadın milletvekillerinden biri olan Esmâ Nayman, 1899'da İstanbul'da doğmuştur. Babası Hasip Bey, annesi Melek Hanım'dır. Süleyman Zihni Bey'le evli olup, iki çocuğu vardır.

Eğitimi hususi Fransız Mektebi'nde ve hususi hocalarla yapmıştır. İngilizce, Fransızca ve Rumca bilen Nayman, lise mezunudur. 1917'den 1924 senesine kadar Bezmiâlem Kız Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yapmıştır. 1927'de Adanalı Avukat Zihni Bey'le evlenerek Adana'ya yerleşmiştir. Adana'da Belediye Meclis üyeliği ve Belediye Katipliği görevlerinde bulunmuştur.

Türk kadınına milletvekili seçilme hakkı verildiği zaman Esmâ Nayman'ın adını Muzaffer Göker Atatürk'e bildirmiş ve Atatürk, Esmâ Nayman hakkında inceleme yapmıştır. Süreyya Özgeevren'in yaptığı inceleme sonucu Esmâ Hanım'ın milletvekili olması uygun görülmüştür.

8 Şubat 1935 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve 751 oy olarak V. dönem Seyhan milletvekili olarak meclise girmiştir. Dönem boyunca İktisat Encümeni'nde üye, Maliye Encümeni'nde de katip olarak görev yapmıştır. Ayrıca Mazbataları Tetkik Muvakkat Encümeni'nde görev almıştır.

İstanbul'da düzenlenen 12. Uluslararası Kadın Kongresi'ne katılan Nayman, bu kongrede 22 Nisan 1935 tarihinde uzun bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmasında büyük harbin bitmesinden altı yıl geçmesine rağmen Avrupa'nın

²² Kurun, 9 Mart 1935:4.

bir huzur bulamadığından, Avrupa'da savaş tehlikesinin belirdiğinden, insanların önünde savaş ya da barış seçeneklerinden birinin durduğundan, Avrupa'da bir savaş çıkarsa bunun felakete sonuçlanacağından ve insanların akıllarını başlarına alarak barış içinde yaşamaları gerektiğinden bahsetmiştir. Türkiye'nin herhangi bir savaşta kendisini koruyacağını ise şu sözlerle dile getirmiştir: *"Herhalde bizim sebebiyet vermeyeceğimiz bir harp vukuunda, bahusus müstakbel neslimizin saadeti, istirahati, istikbalimiz ve varlığımıza karşı vâki olacak bir taarruz önünde bütün kuvvetimizle müdafaya hazırız."*

24-31 Ağustos 1936 tarihleri arasında toplanan Üçüncü Türk Dil Kurultayı'nda, Kurultayı'n sekreterliği görevini yapmış ve ayrıca bu kurultayda Güneş-Dil Teorisi ve Dil Karşılaştırmaları Komisyonu'nda çalışmıştır. 1946'da Anadolu Ajansı'nda Fransızca, İngilizce mütercimliği yapmıştır. 1959 yılında Milletlerarası Kadınlar Konseyi üyeliği, Türkiye Kadınlar Konseyi Genel Sekreterliği yapmıştır.²³ 16 Aralık 1967'de vefat etmiştir.²⁴

Esmâ Nayman, Cenevre'deki 12 Eylül 1938 tarihli Milletler Cemiyeti 19.Asamble toplantısına Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın başkanlığında katılan heyette yer almıştır.²⁵ Nayman, 1952 yılının Mart ayında Bütün Pakistan Kadınlar Birliği'nin senelik toplantısına katılmıştır. Bu gezisi ile ilgili olarak 18.05.1952 tarihinde Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde bir konferans vermiştir. Nayman, konuşmasında ülkenin giyimi, müziği, yemekleri ve diğer ilginç gördüğü yönleri hakkında bilgi verdikten sonra Pakistan Kadınlar Birliği'nin senelik kongresindeki çalışmalarla ilgili olarak bilgiler vermiştir. Konuşmasındaki şu bilgilere yer vermiştir:

1. Pakistan'da kadınlar her sahada büyük bir faaliyet göstermektedirler. Her meslekte çalışıyorlar. Her yerde İngilizce konuşuluyor.
2. Ancak kadınlar aile hukuku bakımından çok geridedirler. Erkeklerin 4 zevce alma hakkı vardır. Boşanma vesair aile hukukuna ait hususlar da Şeriata tabidir. Pakistan muvakkat Anayasası değiştirilirken kadınlar hukukunun da daha ileri bir hale getirileceği söylenmektedir. Parlamentoda kadın üye vardır.
3. Türkiye'ye büyük bir sevgi ve hayranlık mevcuttur. Pakistanlılar bu sevginin istedikleri gibi mukabele görmediğini söylemekle beraber,

²³ Sibel Duroğlu, Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi) Anabilim Dalı yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007, s.107,108.

²⁴ Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009, Hazırlayanlar:Semra Gökçimen vd., TBMM, Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2009, s.288.

²⁵ Şayan Ulusan, "Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne (Cemiyet-i Akvam) Girişi, Öncesi ve Sonrası", ÇTTAD, VII/16-17, (2008/Bahar-Güz), s.252.

biz Türkiye'ye karşılık beklemeden muhabbet besliyoruz demektedirler.

4. Kadınlar ordu geri hizmetlerinde de başarı ile çalışıyorlar. İş yerlerinde işçi kadınların çocukları için yuvalar vardır.
5. Begüm Liyakat Ali Han'dan çok yakın ilgi görmüşler.
6. Fatma Cinnah (Kaidi Azamın kızkardeşi)'i ziyareti çok arzu ettikleri halde görememişler...
7. Eski Büyükelçi Mian Beşir Ahmed ve tekmil ailesi efradı Lahor'da Türkiye Elçiliği gibi memleketimiz lehine çalışıyor ve propaganda yapıyorlarmış. Büyükelçinin oğlu Ankara hakkında makaleler yazıyor, Türk müziğini de tanımaya çalışıyormuş.
8. Bu yılki kongreye yalnız Müslüman memleketler kadın delegeleri davet edilmiş. Gelecek yıllarda bunu daha geniş tutmaya gayret edeceklermiş.
9. Kongrede tekmil kadınları ilgilendiren meleseler vukufu görüşülmüş...²⁶

Esmâ Nayman, milletvekili seçildikten sonra TBMM'ne verdiği kısa tercüme halinde hayat hikâyesini şöyle anlatmıştır:

"İstanbul'da doğdum. Tahsilimi hususî Fransız mektebinde ve hususî hocalarla yaptım. 1917'den 1924 senesine kadar Bezmialem Kız Lisesi'nde Fransızca hocalığı yaptım. 1926'dan beri Adana'da bulunuyordum. Geçen devrede Adana belediye üyeliğine ve belediye meclisi katibliğine seçildim. Bu devrede gene seçildim."²⁷

5. dönem TBMM'de göreve başlayan kadın milletvekilleri Türk siyasi hayatındaki ilk kadın temsilcilerdir. Bu nedenle TBMM'ye giren ilk kadın milletvekillerinin Türk Tarihinde özel bir yeri vardır. Milletvekili seçilen kadınlar CHP üyesi olan, belediye seçimlerine katılan ve başarılı olan öncü kadınlar arasından seçilmiştir. 5. dönemde milletvekili olan kadınların büyük çoğunluğu mesleğinde öncü, başarılı ve batıyı simgeleyen kültürlü kadınlardır.

V. dönemde TBMM'ye katılan kadın milletvekilleri eğitim ve sağlık konularında konuşmalar yapmıştır. Kadın vekiller kadınların eğitim seviyesini yükseltmeye ve sağlık sorunlarını çözmeye çalışmıştır.²⁸ İlk kadın milletvekilleri arasında V. dönem boyunca en fazla söz alanlar Nakiye Elgün ve Fatma Memik'tir. Benal Arıman, Huriye Öniz, Meliha Ulaş, Türkan Baştuğ, Esmâ

²⁶ B.C.A., 30.10.229.542.14

²⁷ TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, "Esmâ Nayman".

²⁸ Savaş Sertel, "TBMM'de Bir Cumhuriyet Aydını: Dr. Fatma Memik", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:32, Sayı:1, Haziran 2015, s.195,196.

Nayman, Seniha Hızal, Ferruh Güpgüp, Mihri Pektaş ise bir veya birkaç kez konuşma yapmışlardır.²⁹

İlk kadın milletvekillerinden Mebrure Gönenç, Türkan Örs Baştuğ, Sabiha Gökçül Erbay, Hatice Özgener, Huriye Öviz Baha, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Bahire Bediz Morova Aydilek, Mihri Bektaş, Meliha Ulaş, Esmâ Nayman, Sabiha Görkey ve Seniha Hızal mesleği öğretmen olan milletvekillerimizdir.³⁰

Seyhan milletvekili Esmâ Nayman, 1935 yılındaki CHP kurultayına üye olarak katılmıştır.³¹

3.2. Milletvekilliği ve yaptığı çalışmalar

8 Şubat 1935 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve V. dönem Seyhan milletvekili olarak meclise girmiştir.³² Bu seçimde 751 oy alan Esmâ Nayman, Seyhan milletvekilliğine seçilmiştir.³³ 10 Şubat 1935 tarihinde aldığı seçim tutanağıyla 1 Mart günü meclise katılmıştır. Mecliste yer aldığı süre zarfında İktisat Encümeni ve Maliye Encümeni'nde üye ve kâtip olarak görev yapmıştır. Milletvekili olarak "Turist Gemilerinden Alınan Resimlerden Bazılarının Affına ve Bazılarının İndirilmesine Dair Kanun", "1936 yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu", "Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin 1937 Yılı Bütçesi" ile Atatürk'ün ölümü üzerine milletvekillerinin duygu ve düşüncelerini dile getirebilmeleri için yapılan oturumda söz almıştır.³⁴

Esmâ Nayman, TBMM'ndeki konuşmalarında, suçlu çocuklar, çocukları suça iten nedenler, hapishaneler yerine çocuk ıslah evleri kurulması, çocuk mahkemeleri oluşturulması konularına değinmiş ve Türkiye'nin bu konularda ileri adımlar atmasına büyük katkı sağlamıştır.³⁵

Esmâ Nayman, TBMM'nin 06.12.1935 tarihli toplantısında, Turist gemilerinden alınan resimlerden bazılarının af ve tenziline dair kanun münasebeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Arkadaşlar; memleketimiz kendisini tanıtmaya çalıştığı bir sırada bu kanunun getirilmesi çok yerindedir. Ancak ufak bir tadil teklif edeceğim:

²⁹ Duroğlu, a.g.t., s.114.

³⁰ Gökçimen, a.g.m., s.24.

³¹ C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 9-16 Mayıs 1935, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s.13.

³² Duroğlu, a.g.t., s.107.

³³ TBMM Arşivi, Seçim Mazbatası, V.Dönem, "Esmâ Nayman".

³⁴ Erdem Çanak, "TBMM'deki İlk Kadın Milletvekillerinden Esmâ Nayman ve Meclis'teki Faaliyetleri", Asia Minor Studies-International Journal of Social Sciences, Cilt:4, Sayı:7, Ocak 2016, s.33.

³⁵ [http://www.milliyet.com.tr/fatma-esma-nayman-in-adi-yasatilsin-adana-yerelhaber-610634/13.03.2018 14:52](http://www.milliyet.com.tr/fatma-esma-nayman-in-adi-yasatilsin-adana-yerelhaber-610634/13.03.2018%2014:52)

İlmî ve fennî tetkikat için gelen gemilerden hiç bir resim alınmamasını teklif ediyorum. Esasen bu gemiler büyük tonda değildir, ufaktır. Hükümete temin ettiği varidat pek azdır, pek nadir gelir, sık sık gelmezler. Büyük para sarfeder, ilim için çalışırlar. Hazine bundan çok bir şey kaybetmeyecektir. Cumhuriyet Hükümeti yapacağı bu tenzilâtle ilme, fenne bağlılığını gösterecektir. Hususî yatlarla turist gemilerini müsavi tutmamalarını da rica ediyorum.

Sonra limanımızda 10 gün kalan bir gemi ile 6 saat veya iki üç gün kalan gemileri de bir tutmamalıyız. Çok kalan, memleketimizi daha çok tanıtmaya hizmet etmiş olur. Almacak rüsumun dereceli olmasını rica ederim. Bunun nasıl olacağını ise takdirinize bırakırım.”³⁶

Nayman, TBMM'nin 26.05.1936 tarihli toplantısında, 1936 yılı rnuvazenei umumiye Kanunu münasebeti ile söz almış ve konuşmasında şunları söylemiştir:

“Arkadaşlar; bütün ileri giden memleketleri işgal eden, bir mesele haline giren mahkûmlar meselesi hakkında sayın Adliye vekilinin verdiği izahatı şükranla karşılarım. Yalnız temas etmek istediğim bir nokta var, o da memleketimizin suçlu çocukları meselesidir. Bizde bunun için şimdiye kadar maalesef hiç bir şey yapılmamıştır, yapılacağını Adliye vekilimiz vadediyorlar. Çocuğun bir memleketin atisi, istikbal olduğunu ve cemiyetteki ehemmiyetini hepimiz takdir edersiniz. Suç işleyen bir çocuk ne dereceye kadar suçlu ve bu suçundan ne kadar mesuldür?... Çocuğu bir çok içtimaiyatçılar, ruhiyatçılar, doktorlar suçlu olarak kabul etmiyorlar. Sebebi, muhitinde, teşekkülâtındaki kusurunda arıyorlar. Bu her iki sebep, gerek muhitinin kötülüğü, gerek teşekkülâtının noksanlığıdır. Bu, cezadan ziyade tedaviyi icab ettiren sebeplerdir. Sefalet, kötü bir muhit, fena bir teşvik, her halde daha ziyade tedavi ister. Cemiyetin, suçlu bir çocuğa ceza vermesi değil, bilâkis ona el uzatmak, onu kurtarmak için çareler araması lâzımdır, onu vatana daha faydalı bir fert haline koymak ve iade etmek lâzımdır. Çocuk, ne olsa, suçlu değildir. Onu suçlu yapan muhitidir, tekrar ediyorum, sefalettir. Bunlar, fena misallerden kurtarılmak suretile, kabili islahtır. Bizde suçlu çocukların gördükleri muamele, her halde bir mücrimden hemen hemen farksızdır. Kimsesiz, aç kalmış, meselâ üç gün aç kalmış, açlığını bastırmak için manavodan bir ceviz, fırından bir ekmek çalan bir çocuğa, bir ana katilinin, bir vatan haininin eline vurulan kelepçe gibi bir kelepçe vuruluyor, aynı hapisaneye sevk ediliyor ve aynı yerde yatırılıyor. Hapisanelerimizde suçlu çocuklarımız için yer yoktur. Suçu ne olursa olsun, ağır hapse mahkûm bir adamla aynı yerde kalıyor. Hapisanelerde, bir az evvel dediğim gibi, ayrı yer yok gibidir. Bazı hapisanelerde ayrı koşullar vardır derler, fakat bunlar ekseri ismen ayrıdır. Çocuklar büyüklerle daima hali temastadırlar. Bu ayrılık, hiç bir vakit maksadı temin etmiyor. Henüz olmamış, tam teşekkül etmemiş bu küçük dimağların bu kötü muhitte alabilecekleri tesiri, kolayca tasavvur edebilirsiniz. Arkadaşlar; ceza kanununun 54 ncü maddesi, çocukların işledikleri fiillerin cezalarını birer birer saydıktan sonra «İşbu cezalar çocuklara mahsus yerlerde çektirilir» diyor.

³⁶ TBMMZC, V. Dönem, 13. Birleşim, 06.12.1935, 1. Oturum, sayfa:33.

Buraya nazarı dikkatinizi celbederim. Hapisanelerde demiyor. Kanun, çocuklar için hapisane kelimesini kullanmıyor, çocuklara mahsus yerlerde çektirilir diyor ve onlar için ayrı yer tahsis ediyor. Sayın Adliye vekilimizden ricam şudur: Kanunun da emrettiği bu cemilenin tatbiki. Çocuklar için hapisane değil, bilâkis hapisanelerden çok uzak ayrı yerler, onlara mahsus yerleri, muzır telkinlerden uzak, temiz muhitler. Yani bir kelime ile, suçlu çocukları ıslah edecek evler. Çocuk ıslah evleri. Islah evi derken eytamhane, hastane gibi bütçeye yük olacak bir müessese kasdetmiyorum. Şimdilik pek az bir masrafla pek ufak mikyasta mütevazi bir çatı altında işe başlanabilir ve öyle başlanmasını teklif ediyorum.

Emin olun ki bu, pek çok paraya muhtaç değildir. Şimdilik bir başlangıç olmak üzere çok nüfuslu bir iki şehrimizde mütevazi bir çatı, bu işin ehli, çocuk psikolojisinden, sosyolojiden anlar bir müdür, iki hademe ve bir kaç çocukla bu işe pekâlâ başlanabilir. Bu şekilde bir başlangıç yapılmış olur. İlaş tahsisatları zaten mevcuttur, bir kaç yatak ta Hilâliahmerden vesairenden temin edilir ve bütçeye çok yük olmadan bu işte ilk adım atılmış olur ve çok fayda temin eder.

Derhal işe başlanmasına bir mâni olmayan bu çocuk ıslahhanesinden başka vekilimizden bir temennim daha var.

O da çocuk mahkemelerinin ihdasıdır. Bu, ilerlemiş her memlekette hemen hemen var gibidir. Billhassa Amerika ve Belçikada çok ileri gitmiş bir haldedir. Fakat her şeyden evvel ihtisas meselesi olduğundan bu, zamana tâbidir. Hazırlık yapmak lâzımdır. Burada çalışacak hâkimler behemehal çocuk psikolojisinde ve sosyolojide ihtisas peyda etmiş kimseler olmalıdır. Yalnız hâkim, avukat, bu iş için kâfi değildir. Elâmanları kolaylıkla bulabiliriz. Bu sahada çalışmak üzere yetişen coşkun Darülfünun gençliğimiz vardır. Memnuniyetle çalışacak elemanları kolaylıkla bulabiliriz, zannediyorum.

Aynı zamanda pek yakında Adliye vekilimizi çocuk mahkemeleri ihdasını talep eden bir lâyiha ile buraya geldiğini görmek istiyorum (Bravo sesleri, alkışlar).³⁷

Esmâ Nayman, TBMM'nin 25.05.1937 tarihli toplantısında, Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâleti 1937 yılı bütçesi münasebeti ile söz almış ve konuşmasında şunları söylemiştir:

“Arkadaşlar; hepimiz çok iyi biliriz ki bir milletin en aziz sermayesi, en kıymetli varlığı nüfusudur. Siz bu hakikati herkesten iyi takdir edersiniz ve şimdiye kadar ettiniz; işte bu güvenledir ki bu husustaki düşüncelerimi muhterem heyetiniz huzurunda arz etmek cesaretini buldum.

Nüfus meselesi bir hayat meselesi olunca pek kolay anlaşılır ki; nüfusun adedini çoğaltmak ve sonra efradı her manasile terbiye ve takviye etmek vazifesi, hıfzıssıhha ve içtimaiyat, hattâ siyaset ile meşgul olanlar için ne yüksek bir ülkü halini alır.

Filhakika bugün her ileri millet, nüfus siyasetini büyük bir ehemmiyetle karşılamış ve bu büyük millî sermayeyi çoğaltmak için her vasıtaya baş vurmuştur. Aziz ve yüksek Cumhuriyet Türkiyesini bu değerli manzumenin başında saymakla en büyük iftihar

³⁷ TBMMZC, V. Dönem, 68.Birleşim, 26.05.1936, 1.Oturum, sayfa:236,237.

duyarım. Nüfus siyaseti tatbikatta başlıca iki esasa dayanır ve bu esaslar herkesçe malûmdur. Birincisi, çok çocuk dünyaya getirmek, ikincisi de doğanları ölümden kurtarmak, bilhassa sağlam büyütme.

Şimdi bir nokta daha kalıyor: bahsettiğim bu ülkeye varmak için acaba ne yapmalı? İptida şimdiye kadar bu sahadaki millî muvaffakiyetlerimizi kısaca gözden geçirelim. Sayın Sıhhat bakanlığının yorulmak bilmez faaliyet ve himmetile yurdun hayli köşesinde bir çok mühim müesseseler kurulmuştur, meselâ doğum ve çocuk bakım evleri, sıhhat merkezleri, numune hastaneleri, numune dispanserleri v.s. v. s. gibi. Hıfzıssıhha kanununun bazı hükümlerine tebaan, vilâyet hususî idareleriyle belediyelere, süt çocuğu muayene ve müşavere evleri, süt damlaları kurulması vazifesi verilmiştir. Kızılayın Hasta bakıcı mektebi, Çocuk esirgeme kurumu, ana kucakları, süt damlaları ve saire. Malûm olduğu üzere bu kurumların memleket içinde muhtelif kollan mevcuttur. Ancak yurdumuzun bugünkü ve hususile yarınki ihtiyaçları ve nüfusumuzun az vakitte çoğalması bakımından, daha görülecek bir çok işler ve yapılacak büyük ödevler olduğunu bir dakika dahi unutmamalıyız.

Arkadaşlar; gürbüz Türk çocuğunun yurd karşısında en zengin bir sermaye olduğunu anlıyan Ulu Şef Atatürk, 1935 yılı açma nutkunda bize şu müjdeyi vermişti: Sağlık ve sosyal yardım faaliyetimiz önümüzdeki yıllarda daha genişliyecektir. Partimizin programında ise bu satırları okuyoruz: " Gelecek nesli sağlam ve gürbüz yetiştirmek" Bu böyle olunca, artık aziz vatanımızda çocuk koruma faaliyeti tamamiyle bir Devlet meselesi mahiyetini almalı ve başlıca şiarlarından biri Devletçilik olan ve bu Devletçilik prensibini, teşkilâtı esasiye kanununda dahi tebarüz ettiren genç Cumhuriyet ve onun sayın Sıhhiye vekâleti himmetli elini behemehal bu verimli mevzua uzatmalıdır. Zira arkadaşlar doğan çocuğu yaşatmak ana baba kadar belediyelerin, Hükümetin, herkesin, bütün yurddaşların borcudur.

Arkadaşlar, dileğim şudur: Bütün Türk vatanında Türk çocuğu lehine umumî bir sıhhat ve koruma seferberliği istiyorum ve bunu isterken inanıyorum ki sade bütün topraklarımızı, dolduran vefakâr Türk analarının değil, memleketimizde her yeni mefhuma babalık eden vicdanlarınızın hissiyatına tercümanım. Bravo sesleri, alkışlar)."38

Atatürk'ün ölümü üzerine milletvekillerin duygu ve düşüncelerini dile getirebilmeleri için mecliste yapılan oturumda Esmâ Nayman da söz almıştır. Esmâ Nayman yapmış olduğu konuşmada duygu ve düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

"Arkadaşlarım;

Uğradığımız felaket ve matem o kadar büyüktür ki hangi kelime ile ifade edilebilir. Hürmetle dinlediğimiz hatiplerin coşkun sözleri onun kaybıyla yanan bütün bir milletin kalbinden diline intikal etmiş samimiyet ve acı feyazanlarından başka nedir ki?

³⁸ TBMMZC, V. Dönem, 64. Birleşim, 25.05.1937, 2. Oturum, sayfa:229.

Uğrunda hayatımızı fedaya her zaman hazır olduğumuz yurdun aziz Atatürk'ü için ne kadar gözyaşı döksek, ne kadar yürek tüketsek gönlümüze az görünür. Çünkü teessürümüz o kadar büyüktür, derindir. Ancak bütün bu elemli ve kara günlerde görmekte teselli bulduğumuz şeylerden birisini arz etmek isterim. Milletimizin, büyük ve kıymet seçer büyük milletimizin matemi ile vakarı ve şerefi ile aklıselimi el ele yürümektedir. İnanalım ki canımıza aktığımız yaşlar, gözlerimizde hâsıl olanlardan bin kat fazladır. Ancak işte büyük milletimizin en değerli vasfı: Türkoğlu kalbinin acısı ile yurdunun emrettiği vazife karşılığınca mutlaka bunlardan ikincisinin sesini duyar ve derakab kulağını da, gönlünü de o tarafa verir. Hem bir ferde, hem bir kavme ebediyet namzetliğini vadeden bu yüksek vasfın kaç gündür yüksek tecellisini görmedik mi?

Arkadaşlar;

Atatürk'ün eserleri sayılmakla bitmez. Ancak bunların içinde bir kadın yurddaşın gönlünü ayrıca tutmuş olanlar vardır. Atatürk yalnız Türk milletinin değil, o milleti yetiştiren Türk anasının da şerefini kurtardı. Türk kadınlığının ona minnettarlığı sonsuzdur. Yalnız Türk kadınlığından değil, bütün dünyadaki kadın hukukununun kurtuluş tarihinde Atatürk bir medeniyet kahramanı diye anılacaktır.

Vaktile Türklük hakkında en karanlık düşünceler besleyen başlar, davalarının en mühim delili diye Türk kadınının halini ileri sürerlerdi. Bugün dünyanın en ileri gitmiş memleketlerinde dahi Türk kadınının medeni ve siyasi durumunu görerek gıpta edenlerin adedinin ne kadar çok olduğunu bu arkadaşımız göz ile görmüştür.

Sırası gelmişken şunu da söyleyeyim ki layık olduğu hakları Atatürk'ün büyük dehası ile kazanmış olan Türk kadını, bütün milli ödeolarını ifa için hazırdır. Bundan zerre kadar şüphe edilmesin.

Teessürümün hududu yoktur ve sözle bitmez. Ancak huzurunuzda şu cümleleri yan yana getirmek için bana yardım eden tek kuvvet, bu vazife saatlerinin büyüklüğüne olan şuurumdur. Eğer o amel olmasa bu kadar da söyleyemezdim.

İfademe nihayet vermezden evvel büyük aziz şefi bütün Türk analarıyla, bütün dünya kadınlarıyla ve bütün Türk milleti ile yeniden tebci eder, muazzez yurdumuza saadetler dilerim".³⁹

14 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinde İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Kadın Kongresi'ne katılanlar arasında Türk kadınlarını temsilen Mihri Pektaş'ın da yer aldığı ve kongrenin Umumiye Komisyonu'na seçildiği bildirilmekteydi. Haberde Türk heyetinden katılan kadınların resimlerine de yer verilmişti. Bu kadınlar arasında Mihri Pektaş da bulunmaktaydı (Cumhuriyet, 14 Nisan 1935:2).

Uluslararası Kadın Kongresi'ne kadın milletvekilleri de katılmıştı. 19 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinde "Otuz Yurdun Kadınları Dün Toplandılar" başlığıyla verilen haberde Türk kadın milletvekillerinin birer birer isimlerinin okunarak kongreye takdim edildiği ve milletvekillerinin kürsüye gelerek

³⁹ Çanak, a.g.m., s.37,38.

alkışlar içinde heyeti selamladıkları belirtilmiştir. “Türk Kadınının Zaferi” alt başlığıyla verilen habere kadın milletvekillerinin kürsüye gelirken alkışlandığını gösteren bir resim eklenmiştir. Ayrıca kongreye katılan kadın milletvekillerini birlikte gösteren bir resim de yer almıştır (Cumhuriyet, 19 Nisan 1935:1,5).

Kadın milletvekilleri kongrenin ikinci gününün sonunda Türk Kadınlar Birliği tarafından Dolmabahçe sarayında verilen çaya katılmışlardır (Cumhuriyet, 20 Nisan 1935:9).

21 Nisan’da Tepebaşı Şehir Tiyatrosu’nda barış lehinde toplantı yapılmıştır. Toplantıda söz alan Antalya milletvekili Türkan Örs Baştuğ konuşmasında Türk kadınının Cumhuriyet döneminde yaşadığı evrimden bahsederek yeni rejimin laik karakterine vurgu yapmıştır.⁴⁰

22 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin “Dünya Kadınlarının Mitingi” başlığıyla verdiği haberde Türk kadın milletvekillerinden Türkan Baştuğ’un kongrede yaptığı konuşmaya yer vermiştir. Türkan Baştuğ konuşmasında şunları söylemiştir:

“Şu kürsüden, genç Türkiye’nin aziz misafirlerini selâmlamakla bahtiyarım. Bu hitabeyi dünyanın en hür ve mütekâmil kadını yerinde yapmaktan ayrı bir sevinç duyuyorum.

Türk kadını, bu yüce mevkie gelmezden evvel neydi? Ve şimdi nasıldır? Bunu anlatabilmek için memleketin değişişinden evvelki ve sonraki vaziyetini gözden geçirmek ve bundan sonra Türk kadınının haklarını ve vazifelerini mütalaa etmek lâzımdır.

Bize birkaç sene içinde birkaç asırlık hamle yapmamıza imkân veren Büyük Şef Atatürk’tür. O’nun bu memlekete ettiği iyiliği dünya kurulalıdan beri hiçbir ulus adamı memleketine yapmamıştır. O’nun büyük eserini biz tavsiften âciz bulunuyoruz. Halbuki muhayyilelerin almadığı bu işlere bizzat O vücud vermiştir. Kemâl Atatürk adı bu milletin vicdanında ilelebed yaşayacaktır. O’na karşı duyduğumuz sonsuz saygıyı sizin önünüzde de bir defa daha tekrarlıyorum.”

Haberde Türkan Baştuğ’u kongrede konuşma yaparken gösteren bir fotoğraf da yer almıştır (Cumhuriyet, 22 Nisan 1935:1,7).

Kadınlar 22 Nisan’da Üniversite konferans salonunda ikinci bir barış mitingi yapmışlardır. Konuşmacılardan Mihri Pektaş’barışın temelini karşılıklı güvene’ bağlarken Esra Nayman, ‘savaş tehlikesine karşı oluşan farkındalığın savaşı önleyebileceğini’ ileri sürmüştür.⁴¹

⁴⁰ Suzan Ünal, “12.Arsiulusal Kadınlar Kongresi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:44, Haziran 2016, s.545.

⁴¹ Ünal, a.g.m., s.545.

23 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin “Dünya Kadınları Dün Bir Miting Daha Yaptılar” başlığıyla verdiği haberde Malatya milletvekili Mihri Pektaş ile Seyhan milletvekili Esmâ Nayman’ın birer konuşma yaptıkları belirtilmiştir. Mihri Pektaş konuşmasında barışı korumak için Büyük Savaş’tan sonraki uğraşmaları anlatmış, Balkan Paktı’nın barış için olumlu etkilerini açıklayarak:

“Kadının rolü erkeklerin rollerinin aynıdır. Erkek ve kadın için ayrı ayrı barış olmadığı gibi, bu büyük dileği elde etmek için çalışma sahasında da birbirlerinden farklı rolleri yoktur ve olamaz” demiştir.

Esmâ Nayman da Fransızca yaptığı konuşmasında harbin bittiği 16 yıldan beri insanların 16 gün bile rahat yüzü görmediklerine işaret ettikten sonra Avrupa’nın o günkü durumunu tahlil etmiş, emniyet kurulmadıkça tehlikelerin ortadan kalkamayacağını söyleyerek Türkiye’nin barış yolundaki çabalarının örnek alınabileceğini belirtmiştir (Cumhuriyet, 23 Nisan 1935:2).

4. Sonuç

Esmâ Nayman, Atatürk’ün Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı vermesinden sonra yapılan ilk seçimde seçilen 17 kadın milletvekilinden biridir. Fransızca öğretmeni olan Nayman, milletvekili seçilmeden önce Adana Belediye Meclis üyeliği ve katipliği görevlerinde bulunmuştur. Görev yaptığı dönem boyunca İktisad Encümeni’nde üye, Maliye Encümen’inde de katip olarak görev yapmıştır. Ayrıca Mazbataları Tetkik Muvakkat Encümeni’nde görev almıştır.

İstanbul’da düzenlenen 12. Uluslararası Kadın Kongresi’ne katılan Nayman, bu kongrede 22 Nisan 1935 tarihinde uzun bir konuşma yapmıştır. Milletvekili olarak görev yaparken, Turist gemilerinden alınan resimlerden bazılarının af ve tenziline dair kanun, 1936 yılı rnuvazenei umumiye Kanunu, Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti 1937 yılı bütçesi ve Atatürk’ün ölümü üzerine milletvekillerin duygu ve düşüncelerini dile getirebilmeleri için mecliste yapılan oturum münasebetiyle konuşmalar yapmıştır.

Esmâ Nayman milletvekilliği süresince yaptığı çalışmalarla diğer kadın milletvekilleri gibi, Atatürk’ün Türk kadınına olan güvenini boşa çıkarmamıştır.

5. Kaynaklar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi:

BCA. 490.01.2.9.15

BCA. 30.10. 229.542.14

TBMM Arşivi:

TBMM Arşivi, Seçim Mazbatası, V.Dönem, “Esmâ Nayman”.

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı “Esmâ Nayman”.

Zabıt Cerideleri:

- TBMMZC, V. Dönem, 13.Birleşim, 06.12.1935, 1.Oturum, sayfa:33.
 TBMMZC, V. Dönem, 68.Birleşim, 26.05.1936, 1.Oturum, sayfa:236,237.
 TBMMZC, V. Dönem, 64.Birleşim, 25.05.1937, 2.Oturum, sayfa:229.

Gazeteler:

- Cumhuriyet, 6 Birincikanun 1934:1
 Cumhuriyet, 5 Şubat 1935:1,7.
 Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:1.
 Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:5.
 Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:1,5.
 Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:6.
 Cumhuriyet, 2 Mart 1935:1.
 Cumhuriyet, 8 Mart 1935:1,8.
 Cumhuriyet, 23 Nisan 1935:2.
 Kurun, 4 Şubat 1935:1.
 Kurun, 6 Şubat 1935:7.
 Kurun, 9 Şubat 1935:4.
 Kurun, 9 Şubat 1935:9.
 Kurun, 2 Mart 1935:1.
 Kurun, 4 Mart 1935:2.
 Kurun, 9 Mart 1935:4.
 Ulus, 1 Mart 1935:3.

Makale, Kitap, vb. Yayınlar:

- BULUT, S., VURMAY GÜZEL, M., 2017, *Ortadoğulu Kadın Gözünden Atatürk Döneminde Kadın Hakları: "Mısır Örneği"*, DTCF Dergisi, 57.1.
- 1935, C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9-16 Mayıs 1935, Ulus Basımevi, Ankara.
- ÇANAK, E., 2016, *TBMM'deki İlk Kadın Milletvekillerinden Esmâ Nayman ve Meclis'teki Faaliyetleri*, Asia Minör Studies-International Journal of Social Sciences, Cilt:4, Sayı:7, Ocak 2016.
- ÇANAKLI, O., 2013, *Atatürk ve Kadın Hakları*, Kalem, Sayı:161, Kasım 2013.
- DUROĞLU, S., 2007, *Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi) Anabilim Dalı yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.
- ERDOĞAN, N., *Muş'un İlk Kadın Milletvekili, Nermin Neftçi (1924-2003)*, Anemon, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, Haziran 2015.

- GENÇKAYA, Ö. F., 2011, *Kadın Milletvekillerinin Yasama ve Denetim Faaliyetleri ve Rollerini (1935-2007)*, Yasama Dergisi, Sayı:18, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos.
- GÖKÇİMEN, S., 2008, *Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi*, Yasama Dergisi, Sayı:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık.
- KUTAY, C., 1995, *Atatürk "Bugün" Olsaydı*, Cem Ofset Matbaacılık Sanayi A.Ş.
- KÜÇÜKKÜLAHLI, S. - ÖZÇELİK, F., 2014, *VI. Dönem TBMM'nin Toplanması ve Genel Yapısının Analizi*, History Studies, Volume: 6, Issue:6, Aralık 2014.
- 2012, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- ÖZDEMİR, N., 2014, *Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar*, History Studies, Cilt:6, Sayı:5, Eylül 2014.
- ÖZER, S., 2013, *Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt:XXIX, Sayı:85, Mart 2013.
- SERTEL, S., 2015, *TBMM'de Bir Cumhuriyet Aydını: Dr. Fatma Memik*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:32, Sayı:1, Haziran 2015.
- SEZER, A., 1998, *Türkiye'deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Çalışmaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75.Yılı Özel Sayısı, Cilt: XIV, Sayı:42, AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Kasım 1998.
- TERZİOĞLU, Z., 2007, *Basına Göre Türk Kadınının Siyasi Hakları (1930-1935)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- , 2009, *Türk Parlamentosu Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009*, Hazırlayanlar: Semra Gökçimen vd., TBMM, Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- , 2016, *Türkiye'de Kadına Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması*, Mimoza, Aralık 2016, Sayı:5.
- ULUSAN, Ş., 2008, *Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne (Cemiyet-i Akvam) Girişi, Öncesi ve Sonrası*, ÇTTAD, VII/16-17, (2008/Bahar-Güz).
- UZMAN, N., 2010, *Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Kadın Milletvekilleri: Biyografileri, Genel Özellikleri ve TBMM'ndeki Faaliyetleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü II. Genç Bilim Adamları Sempozyumu Bildiriler 17-18-20 Mayıs 2010.
- ÜNAL, S., 2016, *12.Arsulusal Kadınlar Kongresi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:44, Haziran 2016.

YAŞAR, S., 2013, *Basındaki Bilgiler Işığında İlk Kadın Milletvekilleri*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl:8, Sayı:15, Şubat 2013, s.185-214.

YEŞİLORMAN, M., 2010, *A Study on Women in Turkish Political Life and the Turkish Women Parliaments*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:20. Sayı:2, Elazığ, 2010.

İnternet Kaynakları:

<http://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/414/original/4.jpg?1432049372> 08.12.2017 17:19.

<http://www.milliyet.com.tr/fatma-esma-nayman-in-adi-yasatilsin-adana-yerelhaber-610634/> 13.03.2018 14:52

Ekler

Ek-1: Kadınların Milletvekili Seçilmesi Hakkındaki Kanun

Ek-2: Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanıyan Kanun Haberi

Ek-3: 6 Şubat 1935 Tarihli Kurun Gazetesi'nin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu adaylarla ilgili haberi

Ek-4: 9 Şubat 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu milletvekili listesi

Ek-5: Esmâ Nayman'ın bir fotoğrafı

Ek-6: 9 Şubat 1935 tarihli kurun gazetesinde aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu seçilen milletvekilleri ile ilgili haber

Ek-7: 9 Şubat 1935 tarihli kurun gazetesinde aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu seçilen milletvekilleri ile ilgili haber

Ek-8: 17 Şubat 1935 tarihli kurun gazetesinde aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu seçilen milletvekilleri ile ilgili haber

Ek-9: 2 Mart 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu TBMM'nin açılış haberi

Ek-10: 1 Mart 1935 tarihli Ulus gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu ilk kadın milletvekillerinin de katıldığı TBMM'nin açılış haberi

Ek-11: 4 Mart 1935 tarihli Kurun gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu TBMM encümen seçimleriyle ilgili haberi

Ek-12: 23 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin Esmâ Nayman'ın Uluslararası Kadın Kongresi'nde yaptığı konuşmayla ilgili haberi

- Ek-13: 23 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin Esmâ Nayman'ın Uluslararası Kadın Kongresi'nde yaptığı konuşmayla ilgili haberi
- Ek-14: Aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu Cumhuriyetin ilk kadın milletvekillerinin fotoğrafları
- Ek-15: 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-1
- Ek-16: 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-2
- Ek-17: 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-3
- Ek-18: 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine katılan Esmâ Nayman'ın bu seyahatiyle ilgili 18 Mayıs 1952 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde verdiği konferansla ilgili yazı-1.
- Ek-19: 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine katılan Esmâ Nayman'ın bu seyahatiyle ilgili 18 Mayıs 1952 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde verdiği konferansla ilgili yazı-1.
- Ek-20: Esmâ Nayman'ın Tercüme-i Hal Kâğıdı-A
- Ek-21: Esmâ Nayman'ın Tercüme-i Hal Kâğıdı-B
- Ek-22: Esmâ Nayman'ın V. Dönem Seçim Mazbatası

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İNTHABI MEB'USAN KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE
VE KANUNABİR MADDE İLAVESİNE DAİR KANUN

Kanun № : 2598

Kabul tarihi : 5/12/934

Madde 1.- İntihabi meb'usan kanununun muaddel ikinci maddesi esasında olduğu gibi değiştirilmiştir :

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Üyeleri Türkiye devleti halkından her kırk bin nüfusta bir kişi olmak üzere seçilir . Bir intihop dairesinin nüfusu kırk binden aşağı olsa dahi her halde bir Meb'us seçmeğe hakkı olacağı gibi nüfusun kırk binden yukarısı için aşağıdaki gibi muamele yapılır :

Elli beş bine kadar bir , elli beş bin birden doksan beş bine kadar iki , doksan beş bin birden yüz otuz beş bine kadar üç , yüz otuz beş bin birden yüz yetmiş beş bine kadar dört meb'us seçilecek ve bu miktarlardan ziyadesi bu yolda artırılabacaktır .

Madde 2.- İntihabi meb'usan kanununun 5, 11, 16, 23, 58 inci maddelerindeki 18 yaşını bitirenler kaydı 22 yaşını bitirenler şeklinde değiştirilmiş ve bu maddelerdeki (Zükür) kaydı kaldırılarak yerine kadın , erkek konulmuştur .

Madde 3.- Rey verenlerden , rey verirken hüviyet ve şahsiyetleri belli olmayanların reyi kabul olunmaz .

Madde 4.- Bu kanun hükümleri neşri tarihinden başlar .

Madde 5.- Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri heyeti memurdur .

TEŞKİLATI ESASİYE KANUNUNUN 10 VE 11 İNCİ
MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA
KANUN

Kanun № : 2599

Kabul tarihi : 5.12.934

Madde 1.- Teşkilatı esasıye kanununun onuncu ve onbirinci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 10.- Yirmi iki yaşını bitiren kadın , erkek her türk Meb'us seçmek hakkını haizdir .

Madde 11.- Otuz yaşını bitiren kadın , erkek her türk Meb'us seçilebilir .

Madde 2.- Bu kanun neşri tarihinden matederdir .

490	01			2	9	13
-----	----	--	--	---	---	----

2

Ek-2. Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanyan Kanun Haberi Cumhuriyet, 6 Birinci kanun 1934:1

C. H. Fırkası Sayılabı namzed listesi

İNTİHAB DAİRESİ DEĞİŞEN SAYILAR

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

İNTİHAB DAİRESİ DEĞİŞEN SAYILAR

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

İNTİHAB DAİRESİ DEĞİŞEN SAYILAR

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

Adana (1931) - **Adana** (1935) - **Adana** (1939) - **Adana** (1943) - **Adana** (1947) - **Adana** (1951) - **Adana** (1955) - **Adana** (1959) - **Adana** (1963) - **Adana** (1967) - **Adana** (1971) - **Adana** (1975) - **Adana** (1979) - **Adana** (1983) - **Adana** (1987) - **Adana** (1991) - **Adana** (1995) - **Adana** (1999) - **Adana** (2003) - **Adana** (2007) - **Adana** (2011) - **Adana** (2015) - **Adana** (2019) - **Adana** (2023)

Ek-3. 6 Şubat 1935 Tarihli Kurun Gazetesi'nin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu adaylarla ilgili haberi. Kurun, 6 Şubat 1935:7.

Ek-4. 9 Şubat 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu milletvekili listesi. Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:6.

Ek-5. Esmâ Nayman'ın bir fotoğrafı
<http://www.milliyet.com.tr/fatma-esma-nayman-in-adi-yasatilsin-adanayerehaber-610634/> 13.03.2018 14:52

Ek-6. 9 Şubat 1935 tarihli kurun gazetesinde aralında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu seçilen milletvekilleri ile ilgili haber. Kurun, 9 Şubat 1935:9.

Ek-7. 9 Şubat 1935 tarihinde kurun gazetesinde aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu seçilen milletvekilleri ile ilgili haber. Kurun, 9 Şubat 1935:4.

Ek-8. 2 Mart 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu TBMM'nin açılış haberi. Cumhuriyet, 2 Mart 1935:1.

Ek-9. 1 Mart 1935 tarihli Ulus gazetesinin aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu ilk kadın milletvekillerinin de katıldığı TBMM'nin açılış haberi. Ulus, 1 Mart 1935:3.

Sabrâkte Hitlerin önün-
den yüz bin insan geçti
— 2 nci sayıfada —

KURUN

Baba Dostu
Yâhu ve şâhid emân
Yazan: Burhan Cahid
Yabancı bayyuzur

1935 1. İki Yıl - Sayı : 6161-99 Yen İleri Telefonu : 24272 Cumarısal, 2 MART (3. İki yıl) 1935 İleri Telefonu : 24272 Sayısı 5 Kurun

Atatürk, ittifakla Cumurreisi seçildi
Beşinci Kurultay dün açıldı; Yeni sayıslar and içtiller; Kurultay Başkanlığına Abdülhalik, Başkan vekilliklerine Nuri, Hasan Saka, Tefvik Fikret seçildiler

Ulus Kurultayı önünde Boyan sayıslar

İcra vekilleri heyeti istifa ve İsmet İnönünün Başkanlığında yeniden teşekkül etti; Kâzım özalp Milli Müdafaa Bakanı.

Ankara, 1 (KURUN) — Kamutay salonu (Büyük Oduletin, B. M. Meclisine dünkü söylevi ile verdiği ad, umum manaama gelen kamudan çıkmadır) geçen devrenin 317 sayıslarına yetilmiyordu. On sıralarına üçer mebusa yerleşip salonun arka tarafı bugünkü gibi fevkalâde günlerde dinleyicilere ayrılırdı.

Yeni devrenin seksen iki artmış olan sayısları, gene aynı salona çıkmak mecburiyetindeydiler.

Halbuki arka taraf gene din-

Cumurreisi Atatürk and içiyor
Arkadaşlarım, önemli yurt ve ulus işlerinde sizler için verimli, mutlu çalışmalar dilerim.))

Ankara, 1 (KURUN) — Cumurreisliği seçim neticesi vradıldıktan sonra, Kamâl A. tâtürk Kurultaya anar vermişler, sayısların ve hazı buladıkları 2. İki sayısları 1. İki sayıslarına

Galatasaray Fenerbahçeyi 4-0 yendi!

İcra vekilleri ayrılmış, dinleyicilerin yukarı locasında olduğu gibi aşırımm hele bütün ön sıralarını, sayısları salona çağırma zili çalmaya başlayıp da kapılar dinleyicilere açılınca, daha bunları kadınlar doldurmuştu.

Gerçekten bu yıl her zaman- kinden fazla kadın dinleyici gö- lüğü göze çarpıyordu.

Sayısların yüzde beşini bu- lan kadın niabetini bunlar da di- gardan artırmak istiyorlardı. Hepsi de tam tecessüs hâlinde- diler.

Ereznbi gazeteciler aramadaki kadınlar da bu tarihl toplanıştı en iyi bir gazeteci alkâsıyla ta- kip ediyorlardı.

Toplantı salonuna ilk giren kadın sayıslar
Toplantı salonuna kadın sayıslardan ilk giren Fakhe (İs- tanbul) oldu. Ankaranın Sati

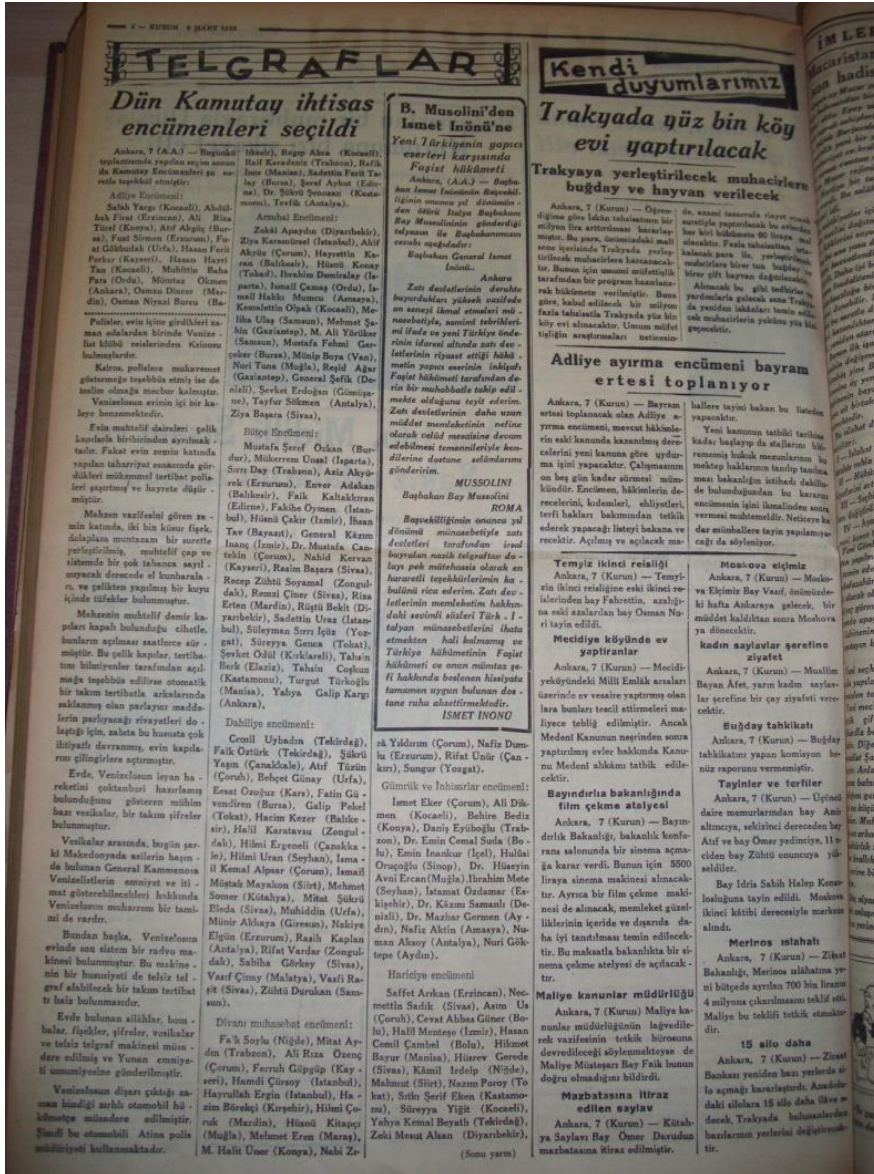
(Devamı 4 üncü sayıfada.)

Yeni kabine
Ankara, 1 (KURUN) — Kurultayın 2 nci sessesi açıldığı zaman Başkan Mustafa Abdül- halik, Cumur riyasetinden gelmiş olan tezkerelerin okunu- cağını bildirmiş ve bundan son- ra meclisteki tezkereler okun- mıştır.

Büyük Millet Meclisi yü- sek riyasetine,
Yeni seçim dolayısıyla İcra vekilleri heyeti istifa etmiştir. Yeni heyetin Malatya Sayısları İsmet İnönü tarafından teşkil ülenip olmuştur. Yeni hey- tin teşekkülüne kadar istifa e- den İcra Vekilleri heyetinin İ-

(Devamı 2. nci sayıfada 1. İki sayıfada.)

Ek-10. 2 Mart 1935 tarihli Kurun gazetesinin aralarında Esma Nayman'ın da bulunduğu ilk kadın milletvekillerinin de katıldığı TBMM'nin açılış haberi. Kurun, 2 Mart 1935:1.

Ek-11. 4 Mart 1935 tarihli Kurun gazetesinin aralarında Esma Nayman'ın da bulunduğu TBMM encümen seçimleriyle ilgili haberi Kurun, 4 Mart 1935:2.

Ek-12. 23 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin Esmâ Nayman'ın Uluslararası Kadın Kongresi'nde yaptığı konuşmayla ilgili haberi Cumhuriyet, 23 Nisan 1935:2.

Ek-13. 23 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin Esmâ Nayman'ın Uluslararası Kadın Kongresi'nde yaptığı konuşmayla ilgili haberi Cumhuriyet, 23 Nisan 1935:2.

Cumhuriyet'in İlk Kadın Milletvekilleri

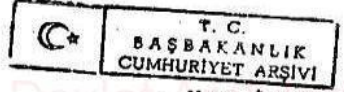
1. Mebrure	GÖNENÇ	(Afyonkarahisar)	10. Fakihe	ÖYMEN	(İstanbul)
2. Sabı (Hab)	ÇIRPAN	(Ankara)	11. Nevzat	ARIMAN	(İzmir)
3. Türkan	BAŞTUĞ	(Antalya)	12. Ferruh	GÜPGÜP	(Kayseri)
4. Sebiha Gökçül	ERBAY	(Balıkesir)	13. Bahire	MOROVA	(Konya)
5. Şekibe	İNSEL	(Bursa)	14. Mihri	AYDİLEK	(Malatya)
6. Hatice	ÖZGENER	(Çankırı)	15. Meliha	PEKTAŞ	(Samsun)
7. Huriye Öniz	BAHA	(Diyarbakır)	16. Esmâ	NAYMAN	(Seyhan)
8. Fatma	MEMİK	(Edirne)	17. Sabiha	GÖRKEY	(Sivas)
9. Nakiye	ELGÜN	(Erzurum)	18. Seniha	HIZAL	(Trabzon)

Kaynak: TBMM ALBÜMÜ, s.97-112

Ek-14. Aralarında Esmâ Nayman'ın da bulunduğu Cumhuriyetin ilk kadın milletvekillerinin fotoğrafları
<http://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/414/original/4.jpg?1432049372> 08.12.2017 17.19

T. C.
Dışişleri Bakanlığı
İkinci Daire U. Müdürlüğü
Şube 4
U. No. 7737
H. No. 96
Lef.
Yüksek Başbakanlığa

Ankara, 20 Mart 1952
Hulâsa Bütün Pakistan
Kadınlar Birliği Lâhor
Kongresi H.

Yazı işleri ve Sicil Müdürlüğü ifadesiyle alınan
6 Şubat 1952 tarihli ve 416/6/374 sayılı yazıları karşı-
lığıdır :

29 Martta Lâhor'da toplanacak olan "Bütün Pakistan
Kadınlar Birliği"nin senelik Kongresine, memleketimizdeki
kadın teşekküllerimizi temsil etmek üzere, Bayan Süreyya
Ağaoğlu ile Bayan Esmâ Nayman'ın iştirak edeceklerini ,
adigeçenlerin 24 Şubatta İstanbul'dan PAA uçağı ile Kara-
çi'ye müteveccihen hareket edeceklerini yüksek bilgileri-
ne derin saygılarımla arz ederim.

Dışişleri Bakanı Vekili

-15-

Takdim
21.3.1952
21.3.1952 894

Ya. ulud.
21. III - 1952 OK.
20.3.1952 1811

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 229 - Dosya No: 542 - Sıra No: 14

Ek-15. 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-1
BCA. 30.10. 229.542.14

T. C.
BAŞBAKANLIK
YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ

Özel No : 416

G. No :

Ekli

6/374

Dışişleri Bakanlığına

20/Ağustos/1951 tarih ve I08859/305 sayı-

lı tezkereye karşılıktır.

"Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin Mart/1952 ayında Lahor'da toplanacak olan senelik kongresine, Türkiye'deki kadın teşekküllerimiz ^{özellikle Ahmet İğzeri} mensupları arasında, bilhassa tahakkuk edecek ~~harcama~~ ^{harcama}ları ile gitmek üzere, tezkerenizde yazılan esaslar dairesinde Süreyya Ağaoglu ile Esmâ Nayman'ın katılmaları uygun görülmüş ^{olduğunu} ~~olduğunu~~ saygılarımla arz ederim.

Başbakan yerine

Murad Cengiz Müsteşar

Ahmet Salih Korur

maamaileyle
adigeceenlerin,
Pakistan'ın vekile lül hesabı
la ilgili edeceğ gidup gel me yal
paraları ile bu seyahati yapacağı kabul edilecekleri
lat dirdi geretli abheliglerin yapılmasına

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 229 - Dosya No: 542 - Sıra No: 14

Ek-16. 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-2.

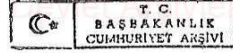
BCA. 30.10. 229.542.14

T. C. BAŞBAKANLIK YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ		ÖZETİ :
Gelen evrakın Tarihi		<p style="text-align: center;">T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ</p> <p style="text-align: center;">Dışişleri Bakanlığına</p> <p>20. ⁹⁵¹ Kyista tarih ve 108859/305 / karşılıklı ^{raporla teyidi}</p> <p>"Bütün Pakistan Kadınlar Birliği" nin Mart/1952 ayında Lahor'da toplanacak olan senelik kongresine, mensupları Türkiye'deki kadın teşekküllerimiz arasında, bilhassa tahakkuk edecek harcırahları ile gitmek üzere, tezkerenizde yazılı esaslar dairesinde Süreyya Ağa-oğlu ile Esmâ Nayman'ın katılmaları uygun görülmüş olduğunu saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Başbakan yerine Müsteşar</p> <p style="text-align: center;">M. D. 5.2.1952</p> <p style="text-align: center;">Tasdik istiladın M. D.</p>
No.		
Yazan Memur	E.Ö.	
Yazı tarihi	5/2/1952	
Beyaz eden		
Beyaz tarihi		
Karşılaştıranlar		
Dosya No.		
Gidiş No.	6/374	
Ekleri		
Sevk tarihi	6.2.1952	
Kaydeden		
Not :		
		030 10 229 542 14

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 229 - Dosya No: 542 - Sıra No: 14

Ek-17. 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine Esmâ Nayman'ın da katılmasıyla ilgili yazı-3.
BCA. 30.10. 229.542.14

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Not

Bütün Pakistan Kadınlar Birliği'nin davetlisi olarak

Pakistan'a gitmiş olan üç kişilik Türk Heyetinden Bayan Esma Nayman dün (18.5.52 - 17.30 da) Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde bu seyahati hakkında bir konferans vermiştir. Konferansta Sayın Bayan Köprülü, Türk Kadınlar Birliği Üyeleri, Pakistan Sefareti mensubini ve oldukça kalabalık bir dinleyici hazır bulunmuştur. Pakistan'daki parlak ağırlamadan ve yaptıkları güzel seyahattan bahisle söze başlayan Bn.Nayman bu memleketin giyimi, müziği, yemekleri ve diğer enteresan gördüğü tarafları hakkında esprilerle süslü malumat ta verdikten sonra, Pakistan Kadınlar Birliğinin senelik kongresindeki çalışmalar hakkında mülamel izahat vermiştir. Konuşmasının önemli noktaları aşağıda telhis olunmuştur :

1 - Pakistan'da Kadınlar her sahada büyük bir faaliyet göstermektedirler. Her meslekte çalışıyorlar. Her yerde İngilizce konuşuluyor.

2 - Ancak kadınlar Aile Hukuku bakımından çok geridirler. Erkeklerin 4 zevce almaları hakkı vardır. Boşama vesair aile hukukuna ait hususlar da Şeriata tâbidir. Pakistan muvakkat Anayasası değiştirilirken kadınlar hukukunun da daha ileri bir hale getirileceği söylenmektedir. Parlâmentoda kadın üye vardır.

3 - Türkiye'ye büyük bir sevgi ve hayranlık mevcuttur. Pakistanlılar bu devginin istedikleri gibi mukabele görmediğini söylemekle beraber, biz Türkiye'ye karşılık beklemeden muhabbet besliyoruz demektirler.

./.

030 10 229 542/14

9

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 229 - Dosya No: 542 - Sıra No: 14

Ek-18. 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine katılan Esma Nayman'ın bu seyahatiyle ilgili 18 Mayıs 1952 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde verdiği konferansla ilgili yazı-1.

BCA. 30.10. 229.542.14

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

- 2 -

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

4 - Kadınlar Ordu geri hizmetlerinde de başarı ile çalışıyorlar. İş yerlerinde işçi kadınların çocukları için yuvalar vardır.

5 - Begum Liyakat Ali Han'dan çok yakın ilgi görmüşler.

6 - Fatma Cinnah (Kaidi Azamın kızkardeşi)ı ziyareti çok arzu ettikleri halde görememişler. Şimdi biraz retirée yaşıyor. (Bn. Nayman'ın ifadelerinde Fatma Cinnah'ı görmelerine bir nevi engel bulunduğu manası vardı.)

7 - Eski Büyükelçi Mian Beşir Ahmed ve tekmil ailei efradı Lâhor'da Türkiye Elçiliği gibi memleketimiz lehine çalışıyor ve propaganda yapıyorlarmış. B.Elçinin oğlu Ankara hk. makaleler yazıyor, Türk müziğini de tanıtmaya çalışıyormuş.

8 - Bu yılki Kongreye yalnız müslüman memleketler kadın delegeleri davet edilmiş. Gelecek yıllarda bunu daha geniş tutmağa gayret edeceklermiş.

9 - Kongrede tekmil kadınları ilgilendiren meseleler vukufu görüşülmüş ve organizasyon "impeccable" imiş.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

9 Mayıs 1952

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

030 10 229 542/14

10

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 229 - Dosya No: 542 - Sıra No: 14

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Ek-19. 29 Mart 1952 tarihinde Pakistan'da yapılacak "Bütün Pakistan Kadınlar Birliği"nin senelik kongresine katılan Esmâ Nayman'ın bu seyahatiyle ilgili 18 Mayıs 1952 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde verdiği konferansla ilgili yazı-2.

BCA. 30.10. 229.542.14

FOTOĞRAF		
Seçim dairesi	Seyhan	Evlere
Adı	Sema	İmleri
Soy adı	Nayman	Mevki ve mes- galiyeti
Babasının ve ana- nının adı	Baba: Hacı Ana: Hatice	Evlü olup olm- adı ve kaç o- cağı bilgisi
Doğduğu yer	İstanbul	Seçimden evvel- ki son mesuri- yeti
Oturduğu yer	Osmana	İstemesi halinde seçimden evvel son vaktine
Doğum tarihi	1315-1899	Seçim marzaba- nının tarihi
Tebliğ	İmri dairesi	Kaç defa seç- tilmiş olduğu
Bilgi dili	İngilizce, Fransızca Arnavca	Mazlumların mucide üyesi yurtları (tarihli tarihli 17)
Nispeti (tutarak ö- dendi)	Bir koca	Mevki ve vakti

[1] Bu yer için Komiser bilginine döndürülecektir.

Kısa tercüme-i hal

Tatavulda doğum Tercüme-i Halim Fransız mektebinde ve hususî koca-baba yaptım. 1917 den 1924 senesine kadar Bismillah lisesinde Fransızca hocası yaptım. 1926 senesi Osmana bulunduyordum. geçen zamanda Osmana belediye meclisine ve belediye meclisi Kütüphanesi seçildim. bu zamanda gene seçildim.

Sema Nayman

Ek-20. Esmâ Nayman'ın Tercüme-i Hal Kâğıdı-A
TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, "Esmâ Nayman".

ADRES	ANKARADA	MARSHODI
	Sema Nayman T.C.B.M. Meclisi Meclis-i Milliye Büy. Caddesi no. 10 Büy. Caddesi (1/10)	Sema Nayman Osmana

Deve	5	Sevime senesi	961
T. B. M. M.		Tarihli	
330		47	
Seçim dairesi	Osmana Seyhan	Adı	Sema Nayman

Ek-21. Esmâ Nayman'ın Tercüme-i Hal Kâğıdı-B
TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, "Esmâ Nayman".

